

11. konference ČAPV – Sociální a kulturní souvislosti výchovy a vzdělávání

Socializace sportem – nezastupitelná součást výchovného procesu

Aleš Sekot.

Sport se vyvíjí v určitém kulturním klimatu a je výslednicí sociálně podmíněného hodnotového směřování, utváření vzorců činnosti a jednání. Tato skutečnost může navozovat řadu výchovně relevantních otázek: Jakou úlohu hraje sport v životě jedince a jakými cestami spoluvytváří jeho osobnostní rysy a životní styl? Jak lze nahlížet proces sportovní angažovanosti z hlediska životního směřování? Co vůbec znamená sport v životě mladého jedince, jak se liší jeho vliv v rovině rekreačního a výkonnostního sportu? Je sport nedílnou a ničím nezastupitelnou součástí výchovy a osobnostního rozvoje jedince? A zejména: Co si obecně můžeme představit pod pojmem socializace dětí a mládeže sportem? (Sekot, 2001, s. 26-31).

Linie našeho zájmu o socializaci sportem aktualizuje řadu dalších relevantních otázek. Co přivádí děti a mládež k zájmu o sport, zejména na půdě organizovaného výkonnostního sportu? Co dětem takováto účast přináší? A co vůbec lidé očekávají od sportovní zkušenosti? Přitom většina informací z oblasti socializace sportem naznačuje, že participace dětí na neformálních i organizovaných formách sportu je ovlivňována *dostupností* příležitostí, *podporou* rodinných příslušníků a školy, kamarádů, názorových vůdců a životních vzorů, nejbližší komunitou a konečně i vnímavostí potencionálního dětského účastníka sportovních aktivit (Coakley, 1987, s. 43-60).

Individuální představy o socializačních důrazech dětí na půdě sportu se jistě v kontextu daného sociálně kulturního rámce a individuální zkušenosti liší, existuje však všeobecný vzor charakteristický pro naši kulturní sféru: *Dívky* tak nejsou od sportovních her vysloveně zrazovány, ale jejich čas pro hry a sportovní činnost je školní a rodičovskou autoritou více usměrňována a kontrolována, než v případě chlapců. Když kupříkladu desetileté děvče žádá své rodiče o povolení ke hře, uslyší asi jednu z následujících omezujících replik: „Hraj si v blízkosti domu“, „s kamarády, které znám(e), „neušpiň se“, „dej na sebe pozor“, „buď opatrná“, „vrať se domů včas“. Tato forma „podmíněného povolení“ neovlivňuje pouze vývoj sportovních dovedností mladých dívek, ale navíc může omezovat i povahu her a neformálních sportovních činností sdílených s přáteli v pozdějším věku. *Chlapci* nejsou zpravidla vystaveni takto silné autoritě dospělých. Do světa fyzické dovednosti a sportovních her pronikají obvykle již v poměrně mladém předškolním věku. S přibývajícím věkem roste i jejich důvěra v možnosti výhod organizovaného výkonnostního sportu, jako zdroje osobního uspokojení a kreditu či dokonce profesní aspirace. Sport je v případě hochů obecně chápán jako nedílná součást *dozrávání v muže*. U dívek se výraznější úloha sportu v procesu osobnostního zrání zpravidla nepředpokládá. Tato skutečnost se aktualizuje zejména socializačním procesem v období adolescence.

Řadu výzkumných závěrů z oblastí socializace sportem přináší zejména americká badatelská sféra. V souladu s logikou věci tak potvrzuje životně stimulující význam uznání a obdivu okolí ke sportovním výkonům dospívajících a nezbytnost udržování kreditu výkonnostního sportovce pro nadstandardní posílení vlastní sebedůvěry a pozitivní odezvy okolí. Britská sociologie pak došla k závěru, že orientace na sportovní činnost u dětí a mládeže je umocňována v prostředí soutěživého ducha moderní

společnosti významněji u hochů, než u dívek. Mění se dále v čase, v závislosti na míře příležitosti a povaze kontaktů s okolním světem (*Coakley, 2001, s. 85-93*).

Dnes jsme stále častěji i v širším mezinárodním měřítku svědky výzkumně prokazatelné nedostatečné orientaci dětí a mládeže na pohybové a sportovní aktivity. Na přelomu tisíciletí tak kolem 40% našich dětí a mládeže v důsledku sedavého způsobu života trpělo nějakým typem zdravotního oslabení. Nejen u nás se tak opakovaně potvrzuje, že dvě hodiny tělesné výchovy týdně pro mladý organismus rozhodně nestačí. Odborníci považují za optimální zajistit pro veškerou mládež alespoň 8 – 10 hodin intenzivní pohybové aktivity týdně. V tomto ohledu se zlepšení daného stavu očekává od *Asociace školních sportovních klubů ČR*, která od svého založení v roce 1992 základnímu socializačnímu poslání přičítá kultivaci volného času žáků základních a studentů středních škol. Školy tak získávají vhodnou organizační a právní platformu pro zakládání sportovních klubů. V nich pak mohou vytvářet podmínky pro hodnotné trávení volného času jak žáků, tak učitelů a profesorů: S cílem nejen u sportovně talentovaných jedinců podněcovat a pěstovat masově a pevně zakotvený pozitivní vztah ke sportu, pohybové činnosti a ke škole samotné.

Činnost sportovních klubů probíhá ve třech oblastech. První, základní a dosud nepříliš probádanou, lze nazvat oblastí nesoutěžních či přesněji nepostupových činností. V ní mají stejné šance všichni žáci, bez ohledu na osobní dispozice k pohybové činnosti. Srozumitelnější je oblast postupových sportovních soutěží, která organizuje Středoškolské hry, regionální a republikové soutěže. Třetí oblast zahrnuje účast vítězů národních soutěží v mezinárodních mistrovstvích ISF.

Těžiště práce Asociace školních sportovních klubů je však zejména mimo vymezené prostory sportovišť. Sport a pohyb je v tomto kontextu chápán primárně jako prostředek k *vyplňování volného času* mládeže a jako prevenci kriminality, užívání drog a společensky nežádoucích způsobů chování a jednání. Její činnost je svojí mnohostranností založena především na iniciativě pedagogů základních a středních škol. Právě ti mají nabídnout schůdnou cestu k plnohodnotnému a *aktivnímu životnímu stylu* (*Koukal, 1996, s. 65-67*).

Diskuse na téma vlivu sportovních aktivit na harmonický socializační vývoj jedince se stále vrací k rozdílné úrovni vedení a nedostatečnému počtu hodin povinné tělesné výchovy na našich základních a středních školách. Bolestně je pocítována i ztráta původní úlohy školy ve vyhledávání sportovních talentů. Školy, sportovní spolky a obce navíc stojí před neuceleností tělovýchovných a rozvojových programů dětí a mládeže a čelí zastaralosti sportovních zařízení a jejich naprosto nedostatečné koncepční obnově. K tomu problémově přistupuje i nízké finanční hodnocení pedagogických pracovníků na půdě sportovních klubů.

Pedagogicky podnětné téma socializace prostřednictvím sportovních aktivit je dnes v popředí zájmu řady amerických badatelů. Jejich postřehy jsou nejen zajímavé, ale i podnětné jako komparační materiál inspirující další směřování naší práce. Přitom je zřejmé, že sport a zejména míčové hry patří v americké společnosti mezi významné *rituály komunity*, podílející se na obecném socializačním procesu na pozadí sociálního života města. Platí to zejména pro středoškolský sport v malých městech. Obecně se má zato, že právě tato skutečnost je zdrojem potvrzování a reprodukování *statusu quo* a podílí se tak obecnějším dopadem na sociální stabilitě americké společnosti.

Existuje překvapivě málo výzkumů týkajících se motivací zájmu dětí o svět sportu. Přitom zejména význam sportování dětí mladších třinácti let je v obecnějším rámci socializačních procesů nepopíratelný. Významnou úlohu zde hraje jednak *neformální sport*, představující hry spontánně organizované dětmi, zatímco *organizovaný sport* se vztahuje ke sportovním programům pořádaných a řízených dospělými, včetně organizovaných týmů s trenéry a ligovými soutěžemi. Pojem socializace zde reflektuje interakci v jejímž rámci jedinec rozvíjí a mění ideály vlastní sebeidentifikace a způsoby zaujímání vztahů k okolnímu světu (Coakley, 1987).

Nikoli pouze americká zkušenost ukazuje, že již většina dětí předškolního věku má důvěrně blízký vztah k organizovaným soutěživým hrám. Mnoho rodičů povzbuzuje své syny, aby se identifikovali s populárními profesionálními atlety a s vrcholovými sportovci zejména v těch sportech, který je věnována významná pozornost masových médií. Čím vyšší význam přisuzují rodiče sportu, tím silněji děti chápou sport jako hodnotnou atraktivní činnost. Známý fakt primární sportovní zkušenosti v rodině je umocňován i tím, že jsou to zejména rodiče, kdo obdarovávají své děti sportovní výstrojí a výzbrojí. Právě rodiče učí své děti házet s balonem, učí je bruslit a plavat, driblovat s míčem. Nejčastěji od rodičů se dítě dozvídá, jak se zúčastnit běžeckého závodu, soutěžit o ceny a dosahovat socializačně stimulačních cílů. Ne všechny rodiny se však přirozeně v tomto ohledu chovají stejně a ani děti v rámci jedné a téže rodiny nemusejí být v oblasti vztahu ke sportu vedeni stejným způsobem.

Děti z rodin s nízkým příjmem či z neúplných rodin nemají zpravidla stejné příležitosti jako děti, které jsou vedeny ke sportovním aktivitám jako nedílné součásti procesu socializace. Vyrůstat jako chudý znamená, že sportovní výbava je něčím obtížně dosažitelným a účast na sportovních organizovaných činnostech spíše omezená či nedostupná. Obecně vzato: rodinné finanční zdroje ovlivňují druh a frekvenci sportovní činnosti jedince v dětství. Výzkumně je dále potvrzeno, že rodičovské aspirace a očekávání ve vztahu ke sportovní činnosti dětí závisí na socioekonomickém statusu rodin. Kupříkladu rodiče z dělnických rodin často vidí v těchto aktivitách jedinečnou formu zaujímání *postojů k autoritám* a přizpůsobování se okolnímu světu v prostředí soutěživosti. Rodiče středních tříd pak vidí ve sportovních aktivitách svých dětí vhodnou příležitost osvojování si herních dovedností spolu s cíleně zaměřeným chování v prostředí vyžadující *týmovou spolupráci* (Cokaley, 2001). Právě na tomto nesmírně zajímavém poli výchovné práce nás výzkumná práce teprve čeká. Můžeme však již nyní vyslovit hypotézu, že *rodičovská očekávání* ve vztahu ke sportování svých dětí závisí významně i na *socioekonomických faktorech* jako je jejich příjem, povolání a úroveň vzdělání.

Děti z *neúplných rodin* jsou mnohdy v celém období dětství omezovány ve sportovních aktivitách. Chybí čas a finanční prostředky jednoho z rodičů, zpravidla se nedostává dostatek financí. Většinou navíc jde o absenci otců, kteří hrají pro pozitivní stimulaci ke sportovní činnosti svých dětí větší roli než matky. Svobodní, rozvedení či ovdovělí rodiče, zejména pak matky, nemají zpravidla ani dostatek energie a zkušenosti na cestě usnadňování angažovanosti svých dětí na sportovním poli. Svobodné či rozvedené matky se asi necítí dobře v roli autority instruující kupříkladu svého syna jak kopat míčem či bránit útoku hokejisty. Ke spoustě času věnovanému k obstarávání obživy svých dětí svobodné matce zřejmě nezbyvá dost peněz na nákup sportovní výbavy či dostatek času na dohled či dokonce výuku sportovních dovedností.

Výchovné problémy mohou nastávat, když děti jednostranně spojují očekávání svých kvalitních sportovních výsledků s pevností zapojení vlastních rodičů do organizovaného sportu. Víme, že nekritická angažovanost rodičů při absenci zdravé míry objektivity a sebekritičnosti může negativně ovlivňovat psychologickou pohodu dětí a tím i rodinné vztahy. Vzniká tak úrodná půda pro potencionální vznik negativních emocí a nežádoucích zpětných vazeb v širším kontextu výchovně vzdělávacího procesu. Vyhnout se tomuto problému znamená především být si jasně vědom rozdílů mezi *nátlakem a povzbuzováním*. To ostatně platí nejen pro rodinné prostředí, ale týká se to působení školy a zejména pak trenérů na prahu světa výkonnostního či dokonce vrcholového sportu.

Problematika rodičovského zájmu a podpory *organizovaným, výkonnostně zaměřeným sportovním aktivitám* může přinášet řadu socializačně problematických situací, vazeb a vztahů. Kupříkladu sice imaginární, prakticky však v komerčním prostředí sportu běžný, případ výkonnostně sportujícího teenagera může nabídnout následující – téměř modelovou situaci. Poté, co byla mladá sportovní naděje léta svědkem lamentování rodičů nad množstvím práce v zaměstnání a doma a nad stálým nedostatkem finančních prostředků, vidí v okamžiku zásvitu výhledu na sportovní kariéru zásadní změnu rodičovských postojů. Ti se nyní vzdávají víkendů, aby sportující rodinnou naději dopravili na zápasy, soutěže a tréninky. Jsou ochotni dokonce se zřící dovolené, jen aby celá rodina mohla shlédnout jeho rozhodující závod či utkání. Během týdne přeorganizují čas oběda či večeře právě v souladu s potřebami tréninku. Spěchají ze zaměstnání co nejrychleji domů, aby byli přítomni sportovnímu snažení svého hochy a mohli mu stále opakovat, jak jsou na něj hrdí. Zúčastnit se rodičovské schůzky i za situace, kdy je ohrožen chlapcův prospěch, je však pro tyto rodiče zřejmě časově neúnosné. Přitom pochopitelně stále opakují, že škola je velmi důležitá a sport se má pěstovat zejména pro radost z pohybu na cestě individuálního všestranného rozvoje. Jejich chování tomu však nikterak nenasvědčuje. Sport byl v jejich očích povýšen na stupnici hodnot socializačního procesu na místo, které mu v tomto životně důležitém období nenáleží.

Za této situace se může mladá sportovní naděje domnívat, že sport je životní prioritou a že být úspěšným atletem je žádoucím a smysluplným vrcholem životního usilování. Může však také dojít k závěru, že být atletem je spíše prestižní záležitostí rodičovského zájmu a péče. A právě v tomto momentě čelíme spíše sporným socializačním formám nátlaku, nikoli povzbuzení. Jsou to tedy právě rodiče – spolu s trenéry – kteří si musejí být vědomi všech světlých i stinných stránek, které pro dítě i rodinu přináší orientace na výkonnostní sport.

Problematika socializace v kontextu sportovních aktivit pevně souvisí i se schopností dětí vytvářet a udržovat *neformální hry* a neformální sportovní aktivity. Tento problém stále komplexněji souvisí se strukturou a *využíváním volného času dětí* a jejich hodnotovou orientací. Všichni jsme dnes svědky neoddiskutovatelného trendu zvyšování podílu pasivně konzumně orientované nenáročné činnosti z životě dnešních dětí, který je svým objemem neúměrný snaze rodiny a školy zapojit se do organizovaných kreativních činností. Hledisko sportování zde sehrává svoji specifickou úlohu pozoruhodným střetem právě organizovaných a spontánních sportovních aktivit. V anglosaském světě tak byl již v sedmdesátých letech zaznamenán trend *snižování počtu neformálních her* a konstatováno, že je to právě organizovaný a na výkon zaměřený sport, který rozměňuje nezastupitelnou výchovnou zkušenost neformálních her. V tomto smyslu je organizovaný sport obviňován, že vytváří negativní podmínky pro vznik fenoménu, který lze nazvat „malá liga“, tedy nedostatek vhodných podmínek pro ty, kteří sportují primárně pro radost

z pohybu bez aspirací podílet se na výkonnostním vzestupu organizovaného sportu (Goodman, 1979).

Postupující sportovní specializace, vývoj vědecky propracovaných tréninkových metod a celková profesionalizace a komercializace výkonnostního a vrcholového sportu nás mnohdy vede k přesvědčení, že i účast na organizovaných sportovních a herních programech orientuje děti a mládež k „*profesionálnímu přístupu*“. Jinými slovy: Děti se učí být mnohdy více zaujaty kvalitou hry, její akčností a vidinou vítězství, než principy fair play a radosti z pohybu. To nabízí řadu úvah a praktickými zkušenostmi utvářených hypotéz:

1. Organizovaný výkonnostní sport přitahuje děti oceňující princip výzvy na cíl zaměřených činností.
2. Výkonnostní sport je vhodným prostředím pro rozvíjení asertivity a „*profesionálního přístupu k životu*“.
3. Orientace na výkon tlumí spontánní radost z pohybu a posiluje uspokojení z dobrého výkonu a výhry.
4. Pozitivní socializační působení trenérů je umocňováno v případě, že se silou své emotivnosti stává významným názorovým vůdcem.

Téma socializace dětí na půdě sportu orientuje naši pozornost na zásadní otázku, jakým *přínosem* je sport pro život dítěte, co nového vnáší do jeho života. Je přirozené, že představy o důsledcích aktivní sportovní činnosti se různí v souladu s odlišnostmi jednotlivých kulturních prostředí. Teze o významném vlivu sportovní činnosti na utváření povahových rysů jedince je však všeobecně přijímána téměř bez výhrad. Výzkumné závěry v tomto ohledu však zpravidla narážejí na obtížnost obecně ilustrativních závěrů. Kupříkladu tolik kriticky diskutovaný vrcholový sport (Sekot, 2003) působí na své nositele v nestejně míře v kontextu různých sportovních odvětví a není natolik jedinečný a nezastupitelný, aby nemohl být z hlediska socializačních dopadů kompenzován i jinak. Půlstoletí dílčích výzkumů na tomto poli umožňuje shrnout:

1. Sport je natolik programově a situačně rozrůzněn, že nabízí i *různost zkušeností* odrážejících se ve variabilitě socializačních procesů.
2. Jedinci rozhodující se pro aktivní sportovní činnost jsou již svoji povahou zpravidla odlišní od nespportujících a proto je nesmírně odlišné vyabstrahovat právě ty charakterové rysy, které jsou budovány primárně sportovní činností.
3. Sportovní aktivity jsou různě hodnoceny různými účastníky a tedy stejné sportovní programy mají pluralitou účastníků nestejný hodnotový a hodnotící výměr. Proto i praktické dopady sportovní činnosti na každodenní život svých nositelů se v souladu s jejich „*osobnostním naturelem*“ různí.
4. Význam, průběh a dopad sportovní zkušenosti se v procesem osobnostního zrání mění zejména v konfrontaci se silicím vlivem nabývání životních zkušeností.
5. Je v povaze socializace, že i hodnototvorný význam aktivního sportování je odvozován z osobnostně prožívaných sociálních vztahů a je spoluutvářen i sociálními a kulturními kontexty sportovní participace.
6. Srovnatelné socializační rysy na půdě sportu je možná nacházet i na půdě jiných aktivit. Proto jedinci sportovně pasivní mohou nalézat jiné formy socializačně přínosných hodnotových činností, než které nabízí sport. Přitom však sportování, jako fyzická činnost, je z hlediska všestranného osobnostního rozvoje nezastupitelné.

Zajímavá zjištění z našeho pohledu přináší komparační studie zkoumající skupinu sportovců s „nesportovci“. Jejich zobecňující tvrzení naznačuje *socializační dopad sportu* zejména v následujícím kontextu:

- Příležitosti prověřovat a rozvíjet vlastní schopnosti a identitu i mimo rámec sportu
- Přístupu ke zkušenostem mimo rámec šatny a hrací plochy
- Formování nových vztahů i mimo úzký rámec sportu
- Poučení, jak možno prakticky využít sportovní zkušenosti i v jiných oblastech života
- Příležitost jednat s jedincem jako komplexní osobností a nikoli jako jednostranně rozvinutým sportovcem
- Šancí být kompetentní, zodpovědný a uznávaný i mimo úzký rámec sportu (Coakley, 2001, s. 92-93).

Pokud je sportovní činnost dětí a mládeže uskutečňována na úkor všestrannosti individuálních příležitostí, znalostí a vědomostí, zkušeností a vztahů, pak lze předpokládat *negativní socializační důsledky*. To jistě není nikterak překvapující: Ani negativní ani pozitivní důsledky socializace nesouvisí automaticky primárně s aktivním sportem. Víme totiž, že celý komplex „sportovní zkušenosti“ je zprostředkován sociálním a kulturním kontextem, ve kterém žijeme a jsme jím socializováni. Tedy pouhý fakt, že někdo aktivně sportuje nám pouze neúplně vypovídá o míře sebeuvědomění jedince, úrovni jeho seberealizace, intenzitě mezilidských vztahů a důležitosti individualizovaných životních hodnot. Sport je natolik silně *sociálně a kulturně determinovaný jev*, že je nesmírně obtížné vyabstrahovat a porozumět všem pozitivním a negativním faktorům v komplexu takto dynamického socializačního procesu.

Obecně se má zato, že účast na sportovních organizovaných programech posiluje občanskou soudržnost, zvyšuje morální úroveň a upevňuje charakter. Tato korelace však nebyl dosud nikým přesvědčivě prokázána a proto – možná neoprávně – mnozí renomovaní sociologové tvrdí, že pozitivní dopad organizovaného sportu na jeho účastníky je zpravidla menší, než se předpokládá (Bredemeier, Coakley).

Často zpochybňovaný předpoklad, že pěstování sportu automaticky vede k rozvoji dobrých povahových vlastností, je založen na třech premisách. Za prvé, že organizované sportovní programy přitahují účastníky určitých *povahových vlastností*. Je kupříkladu méně pravděpodobné, že děti s nízkým prahem sebevědomí a nedostatečnou úrovní fyzických dovedností projdou sítí prověrek aspirantů na členy sportovních týmů. Předpokládá se, že ty jsou vyhrazeny pro spíše sebejisté a velmi obratné děti. Samotní trenéři zpravidla povahově nepřijatelné zájemce o sport z další sportovní činnosti odrazují. Zbývají tedy povytce ti, kterým je připisován dobrý charakter. Byli vybráni do sportovních programů, které jsou chápány i jako místo předvádění a pěstování žádoucích povahových vlastností.

Dalším důvodem časté víry ve sport jako nástroj budování žádoucího charakteru je, že veřejnost vnímá masovým komunikačním působením zejména ty *nejlepší*, nejúspěšnější a nejvýše společensky oceňované. Přehlízí přitom nezastupitelnost

obecnějších předpokladů utváření charakterových rysů člověka a mnohdy zjednodušuje při konstrukci sporné rovnice nejlepší = nejcharakternější.

Třetí zplošťující představa o sportu jako stavebním kameni charakteru člověka spočívá v tom, že sportovci – zejména atleti – mají možnost demonstrovat své schopnosti a dovednosti na veřejném fóru. A to v situaci, která je běžnému smrtelníku nedostupná – schopnost *výzvy k boji*. Když děti předvádějí své sportovní schopnosti a vlohy, pak mají rodiče pocit, že je to právě a jen sportovní prostředí, které tyto schopnosti vytváří a rozvíjí. Neuvědomují si přitom mnohdy, že tato vlastnost je získávána bezpočtem cest i během standardního procesu růstu a dospívání i mimo úzký socializační rámec sportu.

Vztah mezi provozováním sportu a pozitivními socializačními důsledky není tedy vždy přímočarý a fyzická zkušenost sama o sobě není tak důležitá jako s ní související socializační vazby. Trefit se do branky, zvítězit v lyžařském slalomu, nebo umístit se na čelním místě v běžeckém závodě, není totiž ze socializačního hlediska tak důležité, jako *zpětná vazba* nejbližšího sociálního prostředí. Právě ti, kteří zprostředkovávají dětem sportovní zkušenost - rodiče, trenéři, učitelé, vychovatelé, kamarádi, spoluhráči – prakticky utvářejí vztah dětí k ostatním lidem. A prostřednictvím těchto vztahů se utváří konkrétní výchovně stimulující *chápání vítězství a prohry*, tedy kategorií aplikovaných v každodenním životě i mimo platformu sportovního soutěžení.

Sport hraje nesporně významnou úlohu při utváření společnosti v mnoha ohledech a v mnoha oblastech kulturně rozrůzněného světa. Ovlivňuje život kolem nás a pro mnohé i „život v nás“. Nejsme však schopni dostatečně přesně postihnout odlišitelný dopad sportovní a nesportovní socializační zkušenosti na celkovou úroveň života jedince a společnosti, na povahu mezilidských vztahů a charakter dané kultury. Fungování sportu v jakémkoli ohledu můžeme a musíme zkoumat pouze v určitém sociálním a kulturním kontextu. Sport je tak spíše místem *socializační zkušenosti*, než zásadním zdrojem odlišujících socializačních výsledků. Sport sám o sobě není obecně příčinou zvláštních změn v povahových rysech, postojích a chování. Působí vždy v součinnosti s vlivy okolního specifického sociálního prostředí a širšího kontextu socializačních procesů.

Klíčová slova: *socializace, sport, kultura, výchova, škola, rodiny, profesionalizace, medializace, povahové vlastnosti.*

Bibliografie

Coakley, J. 1987. Children and the Sport Socialization Process. In: *Advances in Pediatric Sport Science*. New York: Mc Graw-Hill. ISBN 0-07-056959-2.

Coakley, J. 2001. *Sport in Society*. New York: Mc Graw-Hill. ISBN 0-07-118155-5.

Goodman, C. 1979. *Chosing Aires: Playground and Street Life on the Košer East Side*. New York: Schocken Books.

Koukal, J. 1996. Úloha asociace školních sportovních klubů ČR v rozvoji sportu na základních a středních školách. In: *Tělesná výchova a sport na základních a středních školách*. Brno: PedF MU.

Sekot, A. 2002. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-021-2.

Sekot, A. 2003. *Vrcholový sport: Otazníky a vykřičníky*. In: *Nové poznatky v kinantropologickém výzkumu*. FSpS MU Brno. ISBN 80-210-3099-2.

Resume

Socialization is a complex, interactive process through which people form ideas about who they are and how they are connected to the world around them. Becoming involved and staying involved in sports occur in connection with general process in people's lives. Decisions to play sports are influenced by the availability of opportunities, the existence of social support, the processes of identity formation, and the cultural context in which decisions are made.

When we consider sports and socialization, it is helpful to know that different sports involve different experiences and consequences. What occurs in connection with power and performance sports is quite different from what occurs in connection with pleasure and participant sports. Most scholars who study sports in society now see sports as sites for socialization experiences, rather than as cause of specific socialization outcomes.